

ROLUL PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA ÎN REALIZAREA SUVERANITĂȚII POPORULUI

THE ROLE OF THE PARLIAMENT IN ACHIEVING THE SOVEREIGNTY OF THE PEOPLE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

DOI: 10.5281/zenodo.3821928

UDC: 328(478)

Ilie GÎRNEȚ

Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul

E-mail: iliegirnet@gmail.com

ORCID iD: 0000-0001-5133-9571

Rezumat: *Articolul dat tratează aspecte importante ale rolului Parlamentului Republicii Moldova ca organ suprem reprezentativ al poporului. Se face o enumerare a principalelor etape și momente din istoria apariției și evoluției instituției reprezentative supreme precum și interconexiunea dintre suveranitate, independență și reprezentativitate. Totodată se demonstrează că Parlamentul este un produs al voinței poporului, constituit în urma sufragiului universal, liber, direct și secret, acesta acționează în realizarea funcțiilor și sarcinilor care-i sunt atribuite ca autoritate reprezentativă supremă. Odată format, Parlamentul se etalează ca exponent al celor care l-au delegat, iar mandatarii își exercită atribuțiile ca reprezentanți ai celor care i-au desemnat, și a căror interese trebuie să le apere, nefiind îndreptățiți să-și protejeze interesul personal sau de grup.*

Parlamentul este instituția supremă ce reprezintă poporul, iar deputații sunt delegații săi, care în aceste condiții nu mai pot delega atribuțiile lor altor funcționari ai statului. Astfel, caracterul reprezentativ al Parlamentului se asigură prin votul dat deputaților în urma alegerilor parlamentare, care constituie momentul transmiterii sau delegării dreptului de a exercita suveranitatea în numele poporului.

Cuvinte cheie: *Parlament, suveranitate, popor, mandat, organ reprezentativ*

Abstract: *The article makes known important aspects of the Parliament of the Republic of Moldova, as the supreme representative institution of the people. A list of the main stages and events of the historical birth and evolution of the Moldovan Parliament is put on. As well, the paper presents the associations of sovereignty, independence, and rerepresentativeness. It comes with evidence that the Parliament is a result of the will of the people due to free, direct, secret, and equal elections; thus performing the assigned functions and tasks becomes essential. The Members of the Parliament act as representatives of the voters firstly, whose interests become central.*

In conclusion it can be stated that the Parliament is the foremost institution to represent people, and MPs are not able to pass on their duties to other state officials. Thus, the deputies are employed to exercise sovereignty on behalf of the people.

Key words: *Parliament, sovereignty, people, mandate, representative Body*

Introducere

Actualitatea temei cercetate este condiționată de transformările care au loc în Republica Moldova de la formarea sa ca stat. Proclamându-se ca stat suveran și independent la începutul anilor 90 ai secolului XX-lea, Republica Moldova tinde spre a se transforma într-o țară cu o democrație veritabilă, în care puterea emană de la popor, și trebuie exercitată în numele acestuia de organele sale reprezentative. Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului, deoarece acesta își are o componență izvorâtă din manifestarea suveranității naționale dând expresie puterii poporului, ca unic deținător al puterii politice, încât componența Parlamentului nu poate fi alta, decât cea izvorâtă din voința corpului electoral, manifestată în urma sufragiului.

Astăzi, datorită realității care în care se află societatea moldovenească – pierderea încrederii populației în instituțiile de stat, slaba conexiune între putere și societate, atitudinea negativă a populației față de delegații săi în Organul Reprezentativ Suprem al poporului, convingerea că deputații urmăresc doar să promoveze interesul personal și al partidului evidențiază actualitatea temei cercetată de noi.

Acest fapt este confirmat și de numeroasele studii consacrate Organului Reprezentativ al poporului. Nu putem aici să nu menționăm pe dl. profesor Victor Popa, Ion Guceag, Costache Gheorghe, Igor Bantuș, Mihai Platon, Ion Deleanu, Ioan Muraru, Genoveva Vrabie etc. Dintre cercetătorii recentii care au consacrat studii Parlamentului și evoluției sale îl putem menționa pe Serghei Mișin, Gabriela Nemțoi, Liliana Bordei, Tudor Pînzaru, Petru Hlipcă, Victor Rusu etc..

Metodologia cercetării

În lucrare am utilizat ca metode de cercetare: metoda deductivă, metoda inductivă și metoda comparativă, în procesul analizei actelor normative în vigoare a fost utilizată metoda analizei documentelor.

În procesul cercetării rolului Parlamentului în realizarea suveranității poporului în Republica Moldova, a fost luată în considerație experiența altor state, s-a apelat la analiza juridico-istorică, sistemo-structurală și juridico-comparativă a aplicării normelor Constituției Republicii. În lucrare este reflectată modalitatea de constituire a organului suprem reprezentativ din Republica Moldova. Lucrarea se bazează pe studiile științifice atât ale specialiștilor autohtoni din domeniu, cât și pe cele ale celor străini. Luându-se în considerație caracteristicile constituționale ale Parlamentului din Republica Moldova, precum și esența și funcțiile parlamentelor din mai multe state ale lumii, este argumentat rolul Parlamentului Republicii Moldova în sistemul reprezentativ al țării.

Rezultate și discuții

Dacă inițial, apariția parlamentelor a fost ca o reacție firească împotriva despotismului și tiraniei specifice absolutismului feudal. Astăzi aceste instituții

politico-juridice sunt justificate prin necesitatea respectării principiului de suveranitate a poporului, aceasta confirmând că puterea este generată și emană de la popor, aparține poporului și se realizează pentru popor. Prin urmare, Parlamentul constituie o instituție publică al cărei rol este de a reprezenta populația unui stat și de a exercita prerogativele prevăzute de Constituție. Astfel, delegarea puterii de către popor unor reprezentanți aleși de el a apărut ca o necesitate inevitabilă a societății contemporane, susținută și de imposibilitatea de a exercita o democrație directă.

Popa V. (2004) afirmă că este știut faptul că pentru a fi exercitată, puterea politică trebuie să aibă un caracter organizat și instituționalizat. Instituții ale puterii sunt, în primul rând, organele reprezentative desemnate de popor și care, în ansamblul lor, constituie *regimul reprezentativ*. *Regimul reprezentativ* poate fi definit după același autor în sens larg, ca formă de exercitare indirectă a suveranității naționale de către popor prin intermediul reprezentanților săi, iar în sens restrâns, ca ansamblu de autorități publice desemnate de popor, pentru a exercita suveranitatea în numele lui. Din ansamblul de instituții care exercită suveranitatea națională în numele poporului, și care constituie regimul reprezentativ este necesar să evidențiem Parlamentul, Șeful statului și Organele de administrație publică locală alese prin vot universal.

Autorități indirecte reprezentative, după Genoveva Vrabie (1999), sunt cele care au obținut alegerea sau numirea de către Parlament, acesta fiind autoritate reprezentativă aleasă în mod direct de popor.

Legea supremă a Republicii Moldova stabilește prin art. 60 alin. 1 că Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova, prevedere care își găsește izvor de drept în alin. 1 al art. 2 din Constituție (1994), care spune că: „Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative”.

La momentul actual Parlamentul Republicii Moldova desemnat de către electorat în urma alegerilor, este unica formă posibilă de exercitare a puterii poporului. Poporul la rândul său este suveran. Suveranitatea fiind acea calitate a puterii de stat în temeiul căreia această putere are capacitatea de a lua decizii, fără amestecul unei părți din exterior (Bantuș, 2003, p. 356).

Prin urmare, putem afirma că și organul ales de popor și înzestrat cu împuterniciri de a-l reprezenta și de a realiza puterea în numele lui deține calitatea de a fi autonom ca și poporul. Totuși, este necesar să specificăm că mai presus ca Parlamentul se află poporul, deținătorul legitim al puterii, care s-ar părea că poate dizolva Parlamentul în orice moment.

Nimeni în ziua de astăzi nu pune la îndoială că suveranitatea națională aparține poporului. Însă modul în care poporul exercită această suveranitate stârnește discuții.

Bineînțeles, ar fi fost ideal, după cum afirmă I. Morei (2003) dacă întreg

poporul ar participa direct la procesul de conducere a societății, la aprobarea legilor, precum și la organizarea executării lor (așa cum se făcea în polisurile grecești în antichitate). În zilele noastre ar fi practic imposibil ca întreg poporul să se constituie într-o adunare populară permanentă, care să decidă soluționarea unor probleme, apărute în activitatea de zi cu zi a unui stat. Soluția care a fost găsită prevedea ca poporul să delege în mare parte atribuțiile sale unor reprezentanți ai săi, care să poată exprima voința acestuia și să dispună de dreptul de a soluționa problemele în numele celor ce i-au delegat.

Art. 60 din Constituția Republicii Moldova califică Parlamentul drept un organ reprezentativ suprem al poporului și unica autoritate legislativă a statului, stabilindu-i totodată și locul de frunte în ierarhia autorităților publice. De aici rezultă că Parlamentul Republicii Moldova are un rol dublu: a) de a fi organ reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și b) de a fi autoritatea legislativă a statului.

Dacă Parlamentul este autoritate publică, trebuie să înțelegem că acest organ reprezentativ al poporului are dreptul să exercite suveranitatea în locul lui, ceea ce-i conferă o autoritate și prestigiu deosebit menționează Popa V. (1998).

Referindu-ne, însă, la rolul Parlamentului ca organ reprezentativ suprem al poporului, vom constata că are mai multe semnificații:

1) Aceasta înseamnă că Parlamentul își exercită competențele sale bazându-se pe principiile suveranității naționale. Prin urmare, Parlamentul reprezintă întreaga societate și nu o parte a ei.

2) Odată constituit, Parlamentul trebuie să se manifeste ca exponent al întregului popor. Astfel, deputatul, din momentul delegării în Parlament, urmează să activeze nu din interes propriu sau în numele forțelor politice care l-au promovat, ci în numele întregului popor și pentru popor.

3) Parlamentul nu este un simplu organ reprezentativ al poporului, dar este organul lui reprezentativ suprem (Popa, 2004).

În ceea ce privește calitatea de unică autoritate legislativă a statului este necesar de făcut unele concretizări. Dreptul de a exercita funcția legislativă aparține într-adevăr doar Parlamentului. Doar Legislativul e în drept să reglementeze relațiile sociale prin legi. Legea supremă a țării, stabilește totodată prin art. 72, lista de competențe, care prin natura lor sunt reglementate prin lege.

Dacă ne referim la funcția legislativă a statului, vom constata că nu numai Parlamentul o exercită. Art. 2 din Constituție stabilește că suveranitatea națională aparține poporului care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative. În mod direct, trebuie înțeles că poporul exercită suveranitatea, participând la procesul de legiferare, prin intermediul referendumului legislativ. Din câte observăm însăși Legea supremă a Republicii Moldova nu fixează astfel de referendumuri. Constituția stabilește (art. 75) că cele mai importante probleme ale societății și ale statului sunt supuse referendumului (Popa, 1998, p. 329).

Parlamentul are un rol deosebit în sistemul reprezentativ al Republicii Moldova. De aceea și competențele ce țin de Legislativ trebuie să răspundă necesității de a putea crea condiții necesare pentru exprimarea voinței poporului care l-a ales, și pe care-l reprezintă direct și nemijlocit. Rolul deosebit al Parlamentului constă nu doar în exercitarea puterii legislative supreme din stat, dar totodată stabilește direcțiile prioritare de dezvoltare și activitate a statului, formează organe de stat, și exercită controlul parlamentar. Pornind de la faptul că Parlamentul reprezintă poporul, el are datoria să vegheze asupra modului de implementare de către guvern a politicilor de stat. Parlamentul poate realiza controlul asupra executivului pe mai multe căi:

- 1) La numirea Guvernului (într-un regim parlamentar, Guvernul și membrii săi sunt responsabili în fața Parlamentului, asigurându-se, astfel un control eficient, care poate fi individual sau colectiv).
- 2) O altă formă a controlului este *interpelarea*. Ea poate fi adresată de către un deputat unui ministru sau Prim-ministru, în funcție de caracterul întrebării. Interpelarea poate fi făcută de o singură persoană s-au de mai multe persoane, deoarece ea poate genera dezbateri generale în Parlament. În urma dezbaterilor poate urma o sancțiune confirmată prin vot. Interpelarea este considerată un instrument politic puternic, folosit de Parlament pentru a obține informații cu o explicație amplă din partea miniștrilor. Dezbaterea se poate finaliza prin exprimarea votului de încredere sau neîncredere (Morei, 2003, p. 52-55).
- 3) Prin instituirea unei comisii de anchetă care va efectua o investigație asupra activității Guvernului. Acest drept al Parlamentului constituie o pârgie constituțională puternică de exercitare a controlului, care se folosește numai în cazuri excepționale, când nu se poate obține informația prin alte metode.
- 4) Moțiunea de cenzură este procedura prin care Parlamentul pune în discuție în timpul ședințelor răspunderea politică a Guvernului. Consecința admiterii moțiunii constituie încetarea forțată a mandatului Guvernului. Procedura de investire unui nou Guvern este inițiată de Președintele Republicii Moldova.
- 5) Suspendarea Președintelui Republicii Moldova din funcție, nu este o procedură de sancționare, ci una de control parlamentar (Cârnaț, 2010, p. 393-394).

Rolul Parlamentului ca organ reprezentativ al suveranității naționale reiese și din atribuțiile pe care le exercită în conformitate cu art. 66 din Constituția Republicii Moldova.

Principiul autonomiei Parlamentului garantează adunării legislative libertatea în acțiune și decizie în orice domeniu. Parlamentul este, în unele state, singurul capabil să tragă la răspundere proprii săi membri. Puterea excepțională ce revine parlamentelor și calitatea cu totul aparte a celor care le alcătuiesc au determinat elaborarea unor statute speciale, garantând existența unui regim de

imunități și inviolabilități, chemat să asigure exercitarea mandatului parlamentar în condiții cât mai bune, acesta devenind tot mai mult un mandat reprezentativ. Parlamentul, reprezentând nu „o părțică” din suveranitatea națiunii, ci însăși această suveranitate (Bantuș, 2002).

Viziunea modernă a rolului și funcțiilor Parlamentului aduce în vizor importante nuanțări principiului de „suveranitate a Parlamentului”. Desigur, Parlamentul rămâne cel mai prestigios forum deliberativ și reprezentativ al națiunii capabil să destituie organe ale statului și chiar Președintele țării în unele state, desigur în dependență de forma de guvernământ și norma constituțională, să efectueze verificări asupra modului în care sunt îndeplinite atribuțiile diferitelor puteri să adreseze diferite sugestii sau interpelări organelor din structura statală, și fără îndoială, să exercite din plin una dintre atribuțiile sale fundamentale de a legifera.

Cu toate acestea Parlamentul nu poate substitui în nici un caz prerogativele puterii executive, sau celei judecătorești, consfințite prin sistemul separației puterilor în stat.

Nu trebuie scăpat din vedere și faptul că Parlamentul în toate țările lumii desfășoară o remarcabilă activitate internațională, ratificând tratate, adoptând moțiuni care înseamnă, de cele mai multe ori, luări de poziție a întregului spectru politic față de o problemă internațională. Prin intermediul diplomației parlamentare, reprezentanții unei adunări naționale contribuie direct și nemijlocit la aplanarea unor probleme litigioase existente între diferiți subiecți ai relațiilor internaționale, la găsirea unor soluții înțelepte în problemele colaborării dintre țări, la promovarea unui autentic spirit de încredere între diferite țări și popoare, având culturi, civilizații, sisteme și orânduirii dintre cele mai diverse.

Fără îndoială atribuțiile și ponderea parlamentelor nu sunt aceleași peste tot, ele fiind în strânsă legătură cu regimul și forma de guvernare dintr-o țară sau alta. În regimurile parlamentare, Parlamentul însuși alege șeful statului, dar în toate sistemele – cu excepția unor țări cu regimuri totalitare - există procedura destituirii șefului statului, și a trimiterii lui în judecată de către Parlament, evidențiindu-se astfel calitățile Parlamentului de exponent al poporului.

În Republica Moldova Legea Supremă stabilește prin art. 89 alin. 1, în cazul săvârșirii unor fapte prin care încalcă prevederile Constituției, Președintele Republicii Moldova poate fi suspendat din funcție de către Parlament cu votul a două treimi din numărul deputaților aleși; alin. 2. Propunerea de suspendare din funcție poate fi inițiată de cel puțin o treime din deputați și se aduce, neîntârziat, la cunoștința Președintelui Republicii Moldova. Președintele poate da Parlamentului explicații cu privire la faptele ce i se impută.

Este cunoscut faptul că teoria separației puterilor în stat stabilește mai mult un echilibru al puterilor, decât separarea lor, care nu poate avea loc în virtutea unicității puterii. Organele de stat care exercită anumite funcții (legislative,

executive, judecătorești) sunt investite cu anumite elemente ale puterii, toate exercitând în ansamblu puterea de stat. Situația dată creează faptul că ele nu sunt independente total în exercitarea atribuțiilor lor, ci se află într-o strânsă interacțiune (Bantuș, 2003, p. 357-359).

Parlamentul, în virtutea funcției de stabilire a cadrului legislativ și a modului de organizare și funcționare a celorlalte autorități publice, capătă o independență cu mult mai substanțială (Popa, 1999, p. 50-51).

Din perspectiva dreptului parlamentar, principiul autonomiei parlamentare se caracterizează printr-o triplă autonomie: regulamentară, instituțională (organizatorică) și financiară.

Principiul autonomiei reglementare îi asigură Parlamentului supremația în stabilirea regulilor proprii de organizare și funcționare, însă doar cu respectarea normelor juridice și asigurarea legii. Menționăm că datorită funcției de elaborare a cadrului legislativ-normativ, s-ar crea impresia că Parlamentul comandă și toți ceilalți se supun voinței sale. În realitate toți trebuie să se supună Constituției, până și Parlamentul.

Astfel, aspectul autonomiei reglementare este sancționat prin controlul constituționalității legilor și hotărârilor conform art. 135 lit. „a” din Constituție de către Curtea Constituțională, care se poate pronunța asupra caracterului neconstituțional al legilor sau hotărârilor, deoarece orice lege, fie adoptată chiar și în unanimitate de către Legislativ, nu poate încălca norma constituțională. Decizia prin care s-a constatat că a fost încălcată norma constituțională este obligatorie pentru Parlament. În cazul dat nu se poate vorbi de supremația Parlamentului ci de supremația legii, pe care și organul suprem reprezentativ al poporului este obligat să o respecte chiar dacă controlul constituționalității legii nu este sistematic ci la solicitare.

Cel de-al doilea aspect al autonomiei parlamentare se referă la stabilirea structurii lui instituționale. Principalele momente în constituirea acestor structuri sunt reglementate de art. 64 din Constituția Republicii Moldova și Titlul I din Legea pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului, care stipulează structura organizatorică a Parlamentului: Președintele și Vicepreședinții Parlamentului, Biroul permanent, Comisiile Parlamentare, Comisiile speciale, Comisiile de anchetă, fracțiuni parlamentare. Însă, datorită autonomiei sale, Parlamentul poate constitui și alte structuri (Bantuș, 2002).

Atât autonomia regulamentară, cât și instituțională, sunt dublate de autonomia financiară a Parlamentului. În temeiul art. 64 din Constituție și de art. 13 din Regulamentul Parlamentului, legislativul își aprobă resurse financiare necesare în cadrul unui buget propriu, parte componentă a bugetului de Stat, ceea ce nu înseamnă că parlamentul poate să-și stabilească un buget exorbitant în comparație cu alte instituții politice din stat.

Concluzii

În concluzie putem menționa ca Parlamentul, în virtutea autonomiei sale organizatorice, este singurul care își formează organele sale de lucru și nimeni nu poate interveni sub aspect juridic în formarea lor.

Primindu-și mandatul din partea poporului Parlamentul dispune de dreptul de a-l reprezenta, de a decide în numele lui, de a promova interesul general, ceea ce vine să confirme poziția Parlamentului ca organ reprezentativ suprem al poporului. Astfel, odată constituit, Parlamentul se manifestă ca exponent al intereselor întregului popor, iar deputații își exercită mandatul ca reprezentanți ai celor care i-au desemnat, și a căror interese trebuie să le apere, nefiind îndreptățiți să-și protejeze interesul personal sau de grup.

Prin urmare, putem afirma că Parlamentul reprezintă poporul, iar deputații deputații sunt delegații săi, care în aceste condiții nu mai pot delega atribuțiile lor altor funcționari ai statului. Astfel, caracterul reprezentativ al Parlamentului se asigură prin votul dat deputaților în urma alegerilor parlamentare, care constituie momentul transmiterii sau delegării dreptului de a exercita suveranitatea în numele poporului.

Referințe bibliografice:

1. Bantuș, I. (2002). *Protecția mandatului parlamentar – mecanism inerent în realizarea suveranității naționale*. Chișinău: Editura Reclama.
2. Bantuș, I. (2003). Autonomia Parlamentului – element important în consolidarea și edificarea statului de drept. În: *Funcționarea instituțiilor democratice în statul de drept*. (p. 356-361). Chișinău: Editura Tipografia Centrală.
3. Cârnaț, T. (2010). *Drept constituțional*. Chișinău: Editura SRL „Print-Caro”.
4. *Constituția Republicii Moldova*. (1994). Disponibilă la: <http://www.parlament.md/CadrulLegal/Constitution/tabid/151/Default.aspx> (accesat 24.04.2020).
5. Vrabie G. (1999). *Organizarea politico-etatică a României*. Iași: vol. II, Editura Cugetarea.
6. Morei, I. (2003) Funcționarea instituțiilor democratice în Republica Moldova. În *Funcționarea instituțiilor democratice în statul de drept*. (p. 26-34.). Chișinău: Editura Tipografia Centrală.
7. Popa, V. (1998). *Dreptul Public*. Chișinău.
8. Popa, V. (1999). *Drept parlamentar al Republicii Moldova*, Chișinău: ULIM
9. Popa, V. (2004). *Autoritățile publice ale Republicii Moldova*. Chișinău: Editura TISH.
10. Regulamentul Parlamentului. Disponibil la: <http://www.parlament.md/CadrulLegal/RegulamentulParlamentului/tabid/154/Default.aspx> (accesat 24.04.2020).